

PEKKA ERVAST

TEOSOFIA
JA
TEOSOFINEN SEURA

EPÄILIJÄN JA KAHDEN TEOSOFIN
VUOROPUHELUA

KIRJOTTANUT

PEKKA ERVAST

TOINEN PAINOS

HELSINGISSÄ 1906
TEOSOFINEN KIRJAKAUPPA JA KUSTANNUSLIIKE

HENKILÖT:

X, teosofi.
A, hänen oppilaansa.
E, epäilijä.

HELSINKI
KIRJAPAINOYHTIÖ VALO
1906

I.

TEOSOFINEN SEURA.

Ystävät A. ja E. joutuvat kadulla keskusteluun.

A. Odotappas, oletko koskaan kuullut puhuttavan teosofiasta ja »Teosofisesta Seurasta»?

E. Kuinka? Teosofisesta Seurasta? Olenhan joskus sanomalehdissä siitä lukenut. Sehän on tuota uudenaikaista pakanuutta, henkien manausta, ilmasta putoavia kirjeitä ja sen semmoista taikauskkoa.

A. Mikä? — seurako?

E. Teosofia, tiedän mä. Sehän on todistettua humbugia.

A. Vai niin! Suo anteeksi, sinäkö sen olet todistanut?

E. Kiitos paljon, minulla ei ole aikaa semmoisiin enkä viitsisi, vaikka olisikin . . . Mutta mitä oikeastaan tarkoitat? Ethän sinä teosofiksi rupea — pakanaksi kristityssä ja sivistyneessä yhteiskunnassamme?

A. Entä jos rupeaisinkin! . . . Hyvä veli, vanhan ystävytemme nimessä tahtoisin puhua sinulle pari totista sanaa.

E. Olen perin hämmästynyt. Sinä käyt oikein juhlalliseksi. No, »vanhan ystävytemme nimessä» suostun tuohon keskusteluun. Mutta älä koeta minua »kääntää»! En minä ole yhtä herkkäuskoinen kuin sinä.

A. Ole huoleti. En aio sinua kääntää enkä koetella herkkäuskoisuuttasi. Tahtoisin vain huomauttaa eräästä seikasta, johon, ikävä kyllä, sangen moni tässä mainiossa kristikunnassamme tekee itsensä syyppääksi. Ethän pidä pahana, jos minun täytyy lukea sinutkin niitten joukkoon; itse ennen olin samaa laatua.

E. Olen hyvin utelias.

A. Mieleeni muistuu, mitä meidän kristittyjen Mestari on lausunut: »älä tuomitse, ettei sinua tuomittaisi!» Tämä käsky muistuu mieleeni, kun katselen kristityitä ja huomaan, että sitä käskyähän ne juuri

rikkovatkin! Ottaakseni vain yhden esimerkin: mitä muuta se on, kun kaikki pipit ja papit huutavat kirousta ja ikuista kadotusta teosofialle ja teosofeille eivätkä edes tiedä, mistä on kysymyskään.

E. Ohoh! . . .

A. Täytyy sinun myöntää itsestäsi, että niin teit — aivan äsken. Heti iskit kiinni noihin tavallisiin fraaseihin: uudenaikainen pakanuus j. n. e. ja kohta perästä tunnustat, ettei sinulla ole aavistustakaan siitä mikä asia oikeastaan on.

E. Maltahan, hyvä veli! Syntinen olen kuin muutkin (sinä esim.), mutta olen toki sanomalehdistä lukenut yhtä ja toista sekä teosofiasta että Teosofisesta Seurasta, muun muassa heidän suurista riidoistaankin . . . Ja, kuten tiedät, »hedelmästä puun tuntee».

A. Aivan oikein. Missähän paha niin rehottaa ja kasvaakaan kuin meidän kristityissä maissamme? — kerrassaan kaunis todistus kirkonuskomme oivallisuudesta!

E. No, ihmiset ovat ihmisiä, eihän se suorastaan uskontoa koske.

A. Jos sen myönnämme, miksi emme sitten myönnä, että teosofitkin ovat ihmisiä?

E. Olkoon, mutta katso, kun ihminen sanoo: »mulla on totuus», sitten häneltä jotain vaaditaankin.

A. Kuka niin on sanonut?

E. Eivätkö teosofit niin väitä?

A. Veli rukka! Siitä sen näkee, kun vaan vihollisten leirissä käypi tiedustelemassa! . . . Kuulehan! Kun minun tuttavuuttani tavottelit, menitkö silloin vihamiesteni luo? Etkö käynyt erästä ystävääni pyytämässä esittämään sinut minulle? Ja sitten kanssani seurustellen opit minua tuntemaan? Eikö niin? Miksi ei samaten teosofeilta itseltään kysytä, mitä he ovat ja mitä teosofia on? Miksi juuri heidän suhteensa luottaa vaan kadehtijain lausuntoihin!

E. Kovin innokkaan puolustajan he sinusta ovat saaneetkin! Vaan missä niitä on? Lontoossa, Amerikassa? En minä ketään tunne.

A. On niitä maan joka ääriässä. Etkö sinä tiedä, että »Teosofisen Seuran» haaraosastoja on tämän maapallon joka maanosassa?

E. Todellako! . . . Hm . . .

A. Oikein, ystäväni! Minäkin pilkkasin teosofiaa ja nauroin koko Seuralle — sen tunnustan häpeäkseni —, kunnes tutustuin muutamaan teosofiin.

E. Jopa aavistin. Siksi oletkin noin kiivas.

A. Varmaan sinäkin innostuisit. Jospa tietäisit . . .

E. Kerro! Kuka se oli? Suomalainenko?

A. Suomalainen, ja hyväkin. En ole koskaan tavannut vaatimattomampaa, herttaisempaa, intelligentimpää ihmistä. Ensin en ollenkaan tiennyt, että hän oli teosofi. Ihailin hänen jaloja mielipiteitään ja huomasin kummakseni ja ilokseni, ettei ne olleet pelkkää sanahelinää. Hän on se, mitä hän puhuu, eli

hän ei puhu semmoista, jota hän ei sydämessään tunne.

E. No, johan tuo . . .

A. Niin, en liiottele. Voit käsittää hämmästykseni, kun kerran sain tietää, että hän on »Teosofisen Seuran» jäsen. Riensin heti hänen luoksensa. »Onko se totta!» huudahdin jo ovella, »oletteko teosofi? Uskotteko henkiin, ihmeisiin ja sen semmoisiin?» (huomaa: samat sanat, jotka sinä äsken käytit!) Hän hymyili aivan tyynesti ja vastasi: »Olen . . . tahtoisitteko kuulla jotain siitä asiasta?» Tietysti minä tahdoin. Pyydettyään minua istumaan sanoi hän: »Ihmeisiin en usko, henkien manaaja en ole. Teosofiaa tutkin, ja sen ensi oppeja on: ei ole mitään yliluonnollista, ei mitään ihmeitä. Mitä henkien manaukseen eli spiritismiin tulee, niin ajattelen siitä asiasta samalla lailla kuin Jeesus: antakaamme kuolleitten olla rauhassa!» . . . Niin hän sanoi.

E. Sepä vasta! . . . No, mutta jos tuo on totta, sittehän kaikki erehtyvät.

A. Niin erehtyvätkin — eli *tahtovat* erehtyä. Totuus ei menesty maailmassa; maailma ei tahdo tietää siitä, sillä se todistaa maailmasta, että sen työt ovat pahat. Sentähden pilkataan ja vainotaan ja ristiinnaulitaan aina ne, jotka totuuden julistavat.

E. Ahaa! Puhuit totuudesta. Teosofit siis kumminkin väittävät, että heillä on totuus.

A. Jos niin olisikin, mitä loukkaavaa siinä? Eikö tuhannet niin väitä? Eikö joka uskonlahko, joka tieteenhaara huuda: tässä on totuus?

E. No niin, sehän se luottamuksen vähentääkin.

A. Teosofit *eivät* niin sano, he ovat ainoat, jotka *eivät* sano: »minulla on totuus». Sen sinä pian käsittäisit, jos heidän kanssaan seurustelisit.

E. Tunnustan, että tämä kaikki on minulle hyvin uutta ja outoa. Sinä sekotat Jeesuksen ja spiritismin ja teosofian ja totuuden toisiinsa, niin että pääni on vallan pyörällä. Ovatko nuo teosofisi kristityitä, vai pakanoita, vai tieteilijöitä, vai mitä?

A. Eivät sitä eivätkä tätä — vaikka kyllä voisi sanoa, että he ovat yhtä hyviä kristityitä kuin ne, joilla siitä on patentti. Sitä paitsi sinä tuota kysyit vain leikilläsi, vain peittääksesi, että ennakkoluulosi jo horjahtavat. Mutta nyt tahdon jatkaa kertomustani. Ystäväni sanojen jälkeen olin sangen utelias tietämään enemmän teosofian opeista ja »Teosofisesta Seurasta». Hän istui tuolille eteeni ja sanoi: »Luulen, että teille aluksi on hyödyksi ja huviksi, jos kerron vähäsen seurastamme ja teosofien omasta asemasta. Moni erehtyy, kun saapi tietää, että »Teosofisen Seuran» tunnuslauseena on: »ei ole mikään uskonto totuutta korkeampi». Moni vetää siitä johtopäätöksen, että meillä on totuuden monopooli. Ja kuitenkin tuo lauseemme ilmaisee juuri sen verran, minkä se ilmaisee, nim., että me uskomme, ettei millään nykyaikaisella uskonnolla ole koko totuutta hallussaan. Me hylkäämme kaiken totuuden monopoliseeraamisen. Me olemme aivan yksinkertaisesti *totuuden etsijöitä*, me teemme sen, minkä jokainen järkevä ja ajatteleva ihminen myöntää oikeaksi ja itse tekeekin: me etsimme totuutta. Mutta tämä totuuden etsiminen on meille pyhä ja jalo pyrintö. Me etsimme sitä sen itsensä tähden ja siinä tarkoituksessa, että voisimme veljiämme auttaa. Itse etsimisessä meillä on täysi vapaus. Jos joku meistä löytää rauhan ja tyydytyksen jostakin uskonnosta tai ajatusjärjestelmästä, niin se on hänen oma asiansa. Jokaisella on vapaus ja jokaisen täytyy kunnioittaa veljensä mielipiteitä, mikäli ne eivät sodi yleistä veljesrakkautta vastaan. »Yleinen veljeys» on nim. seuramme sekä ehto että päämaali. Joka siihen liittyy, hänen täytyy allekirjottaa se kohta ohjelmassamme. »Teosofisen Seuran» tarkoitus on näet:

1) perustaa ihmiskunnan yleisen veljeyden ydin katsomatta rotuun, uskontunnustukseen,

sukupuoleen, säätyyn tai väriin;

- 2) edistää vertailevan uskontotieteen, filosofian ja tieteen tutkimista; ja
- 3) tutkia tuntemattomia luonnonlakeja ja ihmisen salaisia voimia.

Toisen ja kolmannen tehtävän perusta on jo käynyt selväksi siitä, mitä olen teille esittänyt. Mutta miksi ensimmäiseksi tehtäväksi asetettiin yleisen veljeyden ytimen perustaminen? Kuuluuko se ollenkaan teosofiseen asiaan? Vieläpä on säädetty, että seuraan pyrkijältä vaaditaan tämän ensimmäisen kohdan hyväksyminen — eikä muuta. Minkätähden?

Tässä ilmenee Teosofisen Seuran perustajien viisaus. Heidän säädöksensä on sielun kehityksen kannalta vallan oikea.

Totuuden etsintä on pitkä, kapea, vaivalloinen tie. Mutta se ei ole läpeensä pimeä. Totuuden täydellinen tieto, joka toisessa päässä loistaa aurinkona, luo valonsa koko polun yli, joten ihminen alusta saakka saa »vaelttaa valkeudessa», joka yhä kirkastuu kuta enemmän hän lähenee itse totuuden aurinkoa. Voisi sentähden sanoa, että ihminen löytää totuuden toisensa jälkeen — ja onpa totuuksia, jotka jo ovat astuneet miltei koko ihmiskunnan tajuntaan. Mutta jokainen totuus on otettava huomioon vaelluksella, jokainen »sana kätkevä»; ja löydettyä totuutta ei saa loukata, jos mieli pyrkiä eteenpäin.

Meidän aikamme on havainnut tällöisen totuuden; hämäränä se jo elää kaikkien sivistyskansojen tajunnassa. Tämä totuus on kaikkien ihmisten veljeys. Kyllähän Jeesus sitä saarnasi, kyllähän Buddha. Mutta vasta nyt ihmiskunta herää sen ymmärtämiseen.

Kaikki ihmiset ovat veljiä: kas siinä totuus, jota sen tulee tunnustaa, joka tahtoo enemmän etsiä. Taivaan portille ei saata kolkuttaa se, joka muita sortaa. Kaikilla on samat henkiset oikeudet. Rakkaus on täyttävä sen rinnan, joka halajaa tietoon päästä, ja ainoastaan »puhtaat sydämeistä saavat nähdä Jumalan».

Olla täydellinen veli, sitä tietysti syntinen ihminen ei saata. Täydellisiä veljiä ovat ainoastaan Totuuden Mestarit. Mutta alusta pitäen hänen motiivinsa on oleva puhdas ja epä-itsekäs. Tiedon ohessa kasvaa taito ja taito on käytettävä hyvässä tarkoituksessa: ihmiskunnan auttamiseksi, kehityksen jouduttamiseksi, Jumalan tahdon toteuttamiseksi.

Kun seuramme 17 p. marraskuuta v. 1875 New-Yorkissa syntyi, oli vain joitakuuta uskollisia tovereita, jotka silloin tällöin kokoontuivat H. P. Blavatskyn vastaanottohuoneeseen. Nyt, 31 vuotta myöhemmin, on se kasvanut suureksi seuraksi, jonka haarat ulottuvat kaikkiin maan ääriin ja jonka jäsenluku on viisitoistatuhatta. Se on tunnettu koko maailmassa, se on sanomalehtien ja seurapiirien keskusteluaineena, milloin sitä pilkataan ja parjataan, milloin keuhataan ja kiitellään. Sillä on aikakauskirjansa, jotka levittävät sen aatteita kaikkiin maihin, ja se on melkein kaikilla kielillä synnyttänyt kirjallisuuden, joka on kasvanut niin laajaksi, että vastustajain täytyy hämmästyä. Sanalla sanoen: Teosofinen Seura on vallannut itselleen aseman meidän aikamme ajattelussa, etenkin sen kautta, että se on kutsunut ihmisiä ajattelemaan herättänyt heitä totuuden etsintään.»

Niin ystäväni puhui, ja hänen lopetettuaan istuimme kauan ääneti. Minä kerrassaan häpesin entisiä pahoja luulojani, ja omatunto moitti, sillä olin tutkimatta tuominnut ja usein pilkannut asiaa, josta en mitään tiennyt. Vihdoin kysäsin:

»Olen joskus kuullut sanottavan, että teosofia olisi valmiiksi laadittu uskonnollinen tai filosofinen järjestelmä?»

»On tavallaan», vastasi ystäväni. »Mutta tämä koskee myös ohjelmamme kolmatta pykälää, josta en

nyt jouda puhumaan. Tulkaa toinen kerta luokseni, silloin tahdon jutella teille *teosofian oppeista*. Nyt olen vain tahtonut kertoa teille Teosofisesta Seurasta.»

Sitten jätimme hyvästi, ja minä läksin.

No, mitä ajattelet, hyvä veli?

E. Hm . . . Kävitkö siellä toistamiseen?

A. Kävin, kävin.

E. Ja hän jutteli sinulle teosofian oppeja . . . ja sinä olit yhtä huvitettu?

A. Enemmän, veikkonen, kuin ennen. Olen vallan haltioissani. Elämä oikein kirkastuu minulle, ja sinä tiedät paraiten, ettei se tähän saakka ole ollut niinkään valoisa.

E. Kuules, veli kulta . . . hm . . . hm . . . Mitähän, jos tekisit minut tutuksi tuon teosofisi kanssa?

II.

TEOSOFIA.

Ystävät A. ja E. ovat teosofi X:n luona.

X. Teidän huomautuksenne, herra E., oli varsin paikallaan. Ennenkuin totuutta rupeamme etsimään, tulee meidän tiedustella, onko ylipäänsä mitään »totuutta» ja onko se ihmisen saavutettavissa. Sillä todellakin synkkä ja kylmä olisi etsimisen talvinen yö, ellei toivontähti tuikkisi ja kertoisi, ettei päivän lämmin valo kauan poissa viivy.

E. Tulin sen vaan sanoneeksi, kun äkkiä muistui mieleeni, mitä eräs tuttavani vakuutti minulle toissapäivänä . . . Olkoon sivumennen mainittu, että hän lukee itsensä — syystäkin — iloisten poikien joukkoon, eli, kuten veli A. määritteli, hänellä on »hieman materialistiset tendenssit» . . . No niin, hänen sanansa kuuluivat tähän tapaan: »Kaikkea sitä kuuleekin! Nyt ihmiset alkavat juosta »totuuden» perästä. Kilpa-ajoa sekin. Kun ei elämä tyydytä, niin sitä keksitään jos jotakin. Se johtuu kaikki pessimismistä — *pessimismistä*, nähkääs! Mikä ikävä kaiku tuossa sanassa. Mieleeni kuvastuu nuori tyttö, joka on rakastunut romaanin sankariin ja istuu nurkkaan itkemään ja turmelemaan kauniita sinisilmiänsä, sen sijasta että lähtisi tovereinsa kanssa niitylle tanssimaan ja voittamaan itselleen oman, *elävän* kullan. Sillä mikä totuus on? Totuus on elämä. Ihminen on yhteiskunnallinen eläin; hän syö ja juo ja rakastaa ja saapi vähän melua aikaan maailmassa. Jonka jälkeen hän kuolee, pistetään arkkuun ja haudataan. Pappi sanoo: amen! se on: olemassa olosta on tämä veljemme siirtynyt olemattomuuteen — eikä siinä sen kummempaa. Totuus on elämä ja kuolema on totuuden loppu . . . No, saatathan uskoa, että pitkän, hyvin pitkän — tai, en muista, sanovatko teologit: lyhyen? — ajan perästä pääset ulos haudastasi pilvelle seisomaan ja torvea toittamaan, jos se usko antaa sinulle enemmän rohkeutta nauttimaan elämästä ja käsittämään sen totuuden, ettei mitään totuutta ole . . .»

A. Senkin elämänfilosofia! Puhuu halveksien pessimismistä — ja onko pessimistisempää maailmankatsomusta!? . . . *jos* sitä maailmankatsomukseksi saattaa nimittää. Sofistiikkaa se minusta on, tieteilemistä, jolla peitetään oma henkinen laiskuus ja huolimattomuus. Sitäpaitsi se on vain rikkaalle ja onnelliselle — ei köyhällä ja kärsivällä ole siitä lohdutusta.

E. Sen myönnän. Mutta olen minä tuntenut materialistin, joka oli jaloimpia ihmisiä auringon alla ja sen lisäksi sängen oppinut mies. Kaukana siitä, että iloinen poika olisi ollut, hänen luonteensa pääomaisuus oli alakuloisuus. Hän sanoi, että tieteellinen tutkimus oli saattanut hänet sille kannalle . . . Affäärimiehenä minä tosin en ole tiedettä tutkinut, mutta en minä hänen sanojaan epäile . . . Todellakin, mitä te siitä sanotte, herra X.?

X. Siinä meillä on edessämme vanha sielutieteellinen totuus. Tahtoisin selittää asian näin. Useimmat ihmiset ovat luonnostaan materialisteja, he näkevät vain tämän elämän, uskovat vain tähän elämään siinä muodossa kuin se jokapäiväisenä heidän silmiinsä kajastaa. Monet ovat sitä tietämättänsä, käyvät kirkossa, puhuvat »uskostaan». Toiset ovat huomanneet ristiriitaisuuden todellisen elämän ja tuon uskon välillä ja hyljänneet uskon, kun eivät saattaneet elämää hyljätä. Vielä toiset — ja niihin kuuluu herra E:n jalo tuttava — ovat ajatelleet pitemmälle ja hyljänneet »uskon» järjelliseltä kannalta. He ovat käsittäneet, mikä kuuluu erottaa uskon tiedosta ja he ovat kokonaan kääntyneet tieteen, se on kokemuksen ja tiedon puoleen . . . Mutta tiede . . .

E. Niin — tiede?

X. Tiede, niinkuin kaikki, niinkuin koko elämä ilmaisee heille juuri sen verran, minkä sisimmässä sisässään haluavat tietää. Kaikki on peili, jossa näemme oman itsemme. Luonnostaan materialisti löytää — materialismin. Ainoastaan jos *totuutta* tahdomme, totuuden löydämme — ja totuus on silloinkin vain toinen nimi itsellemme . . . Nyt teoreettisesti määritelmämme, mitä »totuudella» tarkotamme. Mikä teidän mielipiteenne on, herra E.?

E. Eipä minulla siitä ole juuri mitään mielipidettä . . .

X. Entäs te, herra A.? Mikä on teidän käsityksenne?

A. Alussa — teihin tutustuttuani — luulin minä, että totuus olisi pysyvä ilo, rauha, tyyneys, onni, sopusointu sydämessä ja päässä. Nyt on jotain uutta tullut lisää. Minusta tuntuu, että kuta enemmän totuutta tietäisin, sitä enemmän minussa asuisi yleistä ihmisrakkautta, lempeyttä, nöyryyttä — sanalla sanoen: kaikkia hyveitä.

X. Teidän vastauksenne on käytännöllinen ja kysymme tietopuolista. Jättäkäämme tunto sikseen, tutkikaamme vain, mitä järki sanoo. Muodostan kysymyksen tähän tapaan: mikä olisi sen ihmisen *ehdoton* ominaisuus, jolla totuus olisi?

A. Nytpä huomaa, mitä tarkoitatte! Hänen pitäisi *tietämän* . . .

X. Sepä se. Hänellä pitää olla selvä, tarkka ja tosi *tieto* kaikesta mitä on: hänen pitää *tietämän* kaikki taivaan ja maan salaisuudet, *tietämän*, kuka ihminen on, mikä elämä on ja mikä kuolema. Hänen tulee olla kaikkiviisas.

E. Hm . . . tuota papeille pitäisi saarnattaman.

X. Ihmisen suhteen totuus siis ehdottomasti on tieto. Sen suoranainen määritys käy kehässä, niinkuin logikka sanoo: totuus on totuus, se on: totuus on totuus kaikkein asiain suhteen eli kaikkein asiain oikea suhde, jos niin on selvempi. Tätä ei kukaan kieltäne. Joudutteko nyt hämillenne, jos kysyn: onko totuus olemassa?

A. Arvaan, mihin tähtäätte. Käsitän, käsitän! Tietysti totuus on olemassa. Totuus on se, että kaikki on niinkuin se on eikä millään muulla lailla. Esim. päivä koittaa yön perästä huolimatta siitä, olenko sokea, niin etten sitä näe, vai enkö. Samaten kaikkein asiain oikea suhde eli totuus on olemassa huolimatta siitä, tietääkö sitä kukaan vaiko ei.

E. Jaa-a . . . Tuo ei ole niinkään hullua.

X. Niin, ihmiset usein sekottavat totuutta ja totuuden tietoa toisiinsa . . . Totuus on siis, kuvannollisesti sanottuna, *valo*, joka maailman valaisee. Totuuden valo ihmisessä esim. on ihmisen oikea suhde maailmaan, elämään, kuolemaan j. n. e. Kun ihminen sen valon näkee, niin hänellä on totuuden tieto.

A. Totta, totta! Muistuu mieleeni raamatunlause: »Ja valo loistaa pimeydessä, mutta pimeys ei ole sitä käsittänyt.» Sitähän se tarkottaakin: me ihmiset vaellamme pimeydessä, vaikka valo loistaa kaikkialla . . .

X. Siis itsessämmekin. Aivan niin.

E. Suokaa anteeksi, että keskeytän. Ymmärrän kyllä, että totuuden olemassa-oloa ei saata kieltää, mutta mielestäni sillä ei vielä ole sanottu, että ihminen voi päästä sen totuuden tietoon. Päinvastoin tekee

melkein mieli epäillä . . .

X. Niitä onkin ihmisiä, jotka välttävät, että totuutta ei voi tietää. Mutta ettekö huomaa, että he tekevät itsensä syypäiksi paralogismiin eli väärään johtopäätökseen, jos jättävät väitteensä todistamatta? Sillä mitä oikeastaan sillä väittävät? Juuri sen, että he tietävät, että totuutta ei voi tietää — toisin sanoen, että heillä on totuuden tieto. Mutta jos taas sen voivat todistaa, ovat samalla todistaneet, että totuuden tieto on olemassa!

E. Hm . . . olkoon, mutta . . .

X. Tällä ei kuitenkaan ole todistettu, että totuus on ihmisen saavutettavissa. Te olette oikeassa, herra E.

A. Oi, minä ihan aavistan, että totuus on löydettävissä. Minä *tunnen* sen. Mitä merkitystä elämällä muuten olisi?

X. Niin, niin, te olette entusiastisesti, herra A. Mutta kaikki ihmiset eivät Kolumbuksen lailla rohkene purjehtia aavalle meren ulapalle, teille tiettömille — vain jumalallisen aavistuksen ylläpitäminä, että jossain maata on. Useimmat ihmiset ovat perin kadottaneet tuon sielun hienon äänen, jota kutsutaan intuitioksi ja jonka valossa ihminen aavistaa eli näkee (*intuetur*) totuuden — *uskon* oikea merkitys — ennenkuin se hänellä on, ennenkuin hän *tietää ja taitaa*. Useimmat ihmiset saattavat turvata vain ymmärrykseensä, maalliseen »aivoälyynsä» . . . ja viiteen aistiinsa. Mutta aistillinen ymmärrys on aina petkuttanut niitä ihmisiä, jotka eivät osaa ajatella syvästi, s. o. sydämellään; se on loitsinut heihin uskon, että *ihminen* on »kone», joka pyörii jonkun aikaa ja sitten hajoaa, että *ihmisen* olemassaolo alkaa syntymästä ja loppuu kuolemaan, toisin sanoen, että ruumis on ihminen ja että tämä näkyväinen maailma on ainoa mahdollinen olemismuoto . . . Aistillinen ymmärrys on se maaperä, jossa ateismit, materialismit ja sen semmoiset itävät ja juurtuvat . . . sitten kasvaakseen ja menestyäkseen teologiojen hellän hoidon alaisina . . . Meidän tulee sentähden asettua sille kannalle, että kaikki meitä käsittävät. Meidän täytyy selvällä puheella koettaa herättää ihmisissä *uskoa totuuden saavuttamisen mahdollisuuteen*. Tämä on teosofian a ja o.

E. Jos asianlaita on niin, on epäilemättä teosofian päämaali korkea ja sen pyrkimys ansaitsee kaikkea kiitosta. Mutta miksikä sitten teosofiassa on niin paljon muitakin oppeja?

X. Niiden oppien avulla koetetaan juuri herättää tuota mainitsemaani uskoa. Ajatelkaa toki, herra E., eihän ihminen olisi paljonkaan autettu, jos hänelle vain sanoisimme: totuus on löydettävissä — etsi!

E. Sen myönnän. Ja nyt noilla opeillanne luulette voivanne herättää uskoa.

X. Aivan varmasti, sillä meidän oppimme ovat yksinkertaiset, selvät ja järkevät. Me sanomme, että jos joku yksilö tietäisi totuuden, niin hän näkisi eräitten asiainhaarain olevan juuri siten kuin teosofiset opit opettavat: hän esim. näkisi, että reinkarnatsioni eli jälleensyntyntä on tositapahtuma luonnossa, että ihminen on näkymättömän maailman jäsen, että karman eli syysuhteen laki johtaa niin hyvin henkistä ja siveellistä kuin aineellistakin maailmaa j. n. e. Tämä on väite, mutta ajatteleva ihminen ei sitä kiellä ennakoita. Kukaan ei saata tuomita — puhtaalla omallatunnolla — nykyajan teosofisia oppeja vääriksi olematta itse parempitietoinen, mutta hänellä on täysi vapaus uskoa niihin, tai olla niihin uskomatta, sillä huomatkaa, niinkuin jo sanoin: meidän tarkotuksemme ei ole, että kukaan niihin umpimähkään uskoisi. Me tahdomme herättää ihmisissä uskoa siihen, että totuuden tieto on saavutettavissa ja me tahdomme antaa heille viittauksia siitä, millä lailla tämä tieto on saavutettavissa. Jos he ensin tietoon pyrkivät, sitten kyllä huomaavat itsestään, ovatko teosofiset opit tosia.

E. Teidän kantanne on tosiaan vapaa, sen ilolla tunnustan.

A. Niin, veliseni, oletko koskaan lahkoissa kuullut semmoista kieltä?

E. Enpä tietenkään, ja myönnän, että alan innostua asiaan. Tekisipä mieleni kuulla, millä perusteilla uskotte, että ihminen voi päästä totuuden tietoon . . . Mutta pelkään, ettei herra X. tällä kertaa . . .

X. Niin, te olette varsin tervetulleet huomenna samaan aikaan.

III.

TOTUUDEN TIETO.

A. ja E. taas X:n luona.

E. Tunnustan teille aivan suoraan sydämestäni, herra X., että sangen outo tunne minut valtaa. En tiedä, onko se ilo vai pelko. Minusta tuntuu, että jos todellakin saatte minut vakuutetuksi, niin — hyvästi sitten nykyiselle elämälleni! Eihän se kadehdittavan onnellinen ole, mutta tottumus on toinen luonto . . . sitä säpsähtää, kun uusi ja outo äkkiä ilmaantuu silmien eteen . . .

X. Tuo vain osottaa, että rehellisenä miehenä otatte asian syvälliseltä kannalta. Osottaapa myös, että sydämessänne piilee toivomus, josta ette vielä ole aivan itsetietoinen: toivomus, että totuuden tietäisitte. Ulkonainen ihmisenne, alempi itsenne pelkää totuutta vaistomaisesti, sillä se aavistaa, ettei totuus sitä imartele, mutta sisäinen ihmisenne, parempi, ylempi itsenne vavahtaa ilosta, sillä se aavistaa, että totuus on sen »vapauttava», niinkuin Jeesus sanoi . . . Nyt palatkaamme asiaan. Saattaako yksityinen ihminen päästä totuuden tietoon?

Oletteko koskaan tulleet ajatelleiksi, mikä on ihmissielun syvin ominaisuus? Minä sanoisin, että se on *kaipuu*. Mitä sielu kaipaa? Minä sanon, että se kaipaa juuri sitä tuntematonta, jota kutsumme milloin Jumalaksi tai totuudeksi, milloin ikuiseksi elämäksi, rauhaksi, onneksi, rakkaudeksi, valoksi, taivaan valtakunnaksi tai jollain muulla nimellä. Ja minä sanon, että koko meidän elämämme on vain tuon tuntemattoman *etsiskehää* . . . Kaikki eivät sitä tiedä, he eivät ole tutkineet itseään, he eivät tunne itseään. Mutta luokaa silmäys ihmisiin ympärillänne, niin huomaatte, että puhun totta. Ihmiset ovat sangen erilaiset sekä älyn että olon puolesta, mutta heillä on yhteinen tunnusmerkki: kaikissa asuu *välttämättömyyden* tunto, tuo tunto, että heidän täytyy jotakin tehdä, että he jotakin varten ovat tässä maailmassa. Toinen elää suorastaan tuon vaistomaisen tunnon — eli uskon, joksi Tolstoi sitä kutsuu — ylläpitämänä, hän ei ajattele sinne eikä tänne; hän tekee tehtävänsä, koska se on hänelle annettu. Toisissa, suuremman intelligenssin ohessa, herää persoonallisempi itsetietoisuus; he luovat itselleen aatteen eli ihanteen. Jotkut työskentelevät elämänsä läpi yhden ihanteen puolesta, useimmat muuttavat »ihanteensa» tuulen kääntyessä. Kuinka likellä totuutta tuo ihanne oli, siitä riippuu sen elinvoima. Kunnes ihminen tulee itsetietoisuuteen siitä, että hänen kaipuunsa onkin Jumalaan, niin kauan hän luonnon pakosta luo itselleen »epäjumalan kuvia», joihin koettaa käydä kiinni, joka kerta huomatakseen, että olivat harhakuvia. Mutta juuri noitten pettymysten kautta hänen silmänsä aukenevat, niin että hän vihdoin oppii ymmärtämään sielunsa syvimmän tarpeen.

Vaan mitä tämä kaipuu todistaa meille? Plaaton sen varmaan näin määritteli: tyhjästä ei synny mitään. Kun kaipuu on olemassa, niin on myös olemassa se, jota se kaipaa; sillä ei ikävöiminen saata olla muuta kuin 1) menneisyyden muistamista — reminissenssiä — tai 2) tulevaisuuden aavistamista — ennakolta tietoa. Kaipuu on joko sielun himmentynyt muisto jostain olleesta tai sen himmeä aavistus jostain tulevasta. Kummassakin tapauksessa se olisi tyhjä, julma ja tarpeeton, ellei sielu kaipaamaansa voisi saavuttaa. Tuo tuntematon, jota sielumme kaipaa ja jota kutsumme Jumalaksi tai totuudeksi, tai ikuiseksi elämäksi, täytyy siis olla ihmisen saavutettavissa. Joka oli todistettava.

E. Saanko tehdä pienen huomautuksen?

X. Varsin mielellään.

E. Viime kerralla sanoitte, materialisteistä puhuttaessa, että ihminen juuri löytää sen, minkä hän sisimmässä sisässään tahtoo löytää: materialismiin kallistuva löytää materialismin. Nyt väitätte, että sielun

syvin kaipuu onkin totuuteen. Mikseivät kaikki siis löydä totuutta?

A. Voi, veli hyvä, etkö sinä käsitä, että tuo sisäinen ihmisemme, tuo sielu, jota emme näin ollen täysin tunne, että *se* kaipaa totuutta, mutta että *me* saatamme ikävöidä mitä tahansa?

X. Aivan niin. *Me* — useimmat meistä emme tunne itseämme niin hyvin, että tietäisimme, että sielumme ikävöi totuutta, vaan niinkuin jo sanoin, me luomme itsellemme väärän kuvan sielumme kaipuusta. Niin on materialistikin laatinut maailmankatsomuksensa *sydämessään* valmiiksi, ennenkuin hän on muka todistanut sen tieteellisesti tai muulla lailla oikeaksi järjelleen. Tutkikoon sydäntään materialisti! . . . Oletteko nyt käsittänyt, herra E., eron sielumme totuuden kaipuun ja personallisen, tietämättömyyteen perustuvan, väärän onnen j. n. e. etsinnän välillä?

E. Luulenpa käsittäväni . . . Mutta miksikä sitten olemme tietämättömät sielumme tosi tarpeesta?

X. Emme niinkään tietämättömät, koska minäkin nyt siitä näin pitkiä puheita pidän. Sanokaappas, herra E., ettekö nyt tunne, että jossain — vaikkapa syrjäisimmässä — sydämenne sopukassa piilee totuuden kaipuu?

E. Totta on. Näin teidän seurassanne minä sen todellakin tunnen . . .

X. Nyt siis jättäkäämme tämä todistus totuuden saavuttamisen mahdollisuudesta ja ryhtykäämme toiseen käsiin.

Kaikista yhtäläisyys-teorioista huolimatta ihmiset eivät ole »samaa maata», vaan keskenään sängen erilaatuiset. Toinen *on* toista kehittyneempi, toinen *on* toista viisaampi. Mutta mitä se osottaa? Etteivät ihmiset ole yhtä pitkälle kehittyneet, vaan että ovat eri kohdilla sitä tietä, joka totuuteen vie. Tuo erilaisuus ei tosin ole niin huomattava meidän jokapäiväisten ihmisten kesken, sillä me olemme jotakuinkin yhtä pitkällä »tiellä», mutta ajatelkaa vain tosi neroa, joka älyllään tavallisten ihmisten parissa loistaa kuin aurinko tähtien keskellä, ajatelkaa vain enkeli-ihmistä, joka ikäänkuin siivillä kiihtää elämän läpi, koskematta sen likaan! Harvinaiset ne ovat, mutta niitä välistä ilmestyy maailmaan ikäänkuin kaukaa tulleina matkamiehinä.

Muistakaa sitten, että on ollut ja on ihmisiä, jotka hiljaisuudessa totuutta etsivät, jotka eivät muuta elämässään pyydä kuin Jumalaa. Maailma ei heitä tunne, mutta väsymättä he pyrkivät ja ponnistavat, vastustamattoman halun, horjumattoman uskon, toivon, rakkauden pakottamina ja ylläpitäminä. Olisivatko he houkkioita? He eivät sitä ole. He ovat aina viisaampia, nöyrempiä, vaatimattomampia ja luonnollisempia kuin heidän kanssaveljensä.

Muistakaa vielä, että moni noista totuudenetsijöistä, kun hän on jotakin löytänyt, on ollut valmis kertomaan sitä maailmalle, kuten esim. Platoon, Pythagoras, Giordano Bruno, Paracelsus, Jakob Böhme, Averroes, Bacon, Claude de Saint-Martin, Svedenborg ynnä lukuisat muut, jotka ovat kutsuneet itseään filosofiiksi, mystikoiksi ja teosofiiksi. Maailma tosin yleensä ei ole heitä käsittänyt, ja he ovat useinkin saaneet kärsiä paljon siitä, että koettivat veljiään auttaa — on heistä yksi ja toinen kuollut marttyyrikuolemankin —, mutta he ovat eläviä todistuksia siitä, että totuus on löydettävissä.

Ja vihdoinkin muistakaamme niitä korkeita olentoja, niitä aniharvoin esiintyviä ihmisiä, joita kunnioitetaan Jumalan poikain ja profeettain nimellä, muistakaamme Jeesusta, Krishnaa, Buddhaa, Lao-tse'ta, Zoroasteria, Moosesta j. n. e., jotka ovat tulleet maailmaan totuutta julistamaan ja herättäneet liikkeitä, joista uusia uskontoja on syntynyt. Tahdon huomauttaa teille sen tosiseikan, että kaikki ovat sanoneet tullessaan maailmaa vapahtamaan, että ovat sanoneet omistavansa totuuden, että ovat sen näyttäneet elämässään, että ovat sen puolesta menneet kuolemaan. He ovat koonneet ihmisiä ympärilleen ja jokainen heistä on huutanut: etsikää totuutta! Uskokaa minun sanoihini, tehkää niinkuin minä käsken teille, ja minä lupaan, että te totuuden löydätte. Sillä totuus on olemassa. Oi te sokeat, miksette tahdo sitä

nähdä? Oi te itsekkäät, miks'ette tahdo luopua itsestänne, että totuuden saisitte? Oi te vähäuskoiset, jotka kuoleman valitsette, vaikka elämä on niin ihana ja kaunis!

Eikö noitten miesten muisto aina loista himmentymättömällä valolla? Eikö niiden voimallinen sana herätä meitä ymmärtämään, ettei tämä elämämme leikkiä ole, ettei se tyhjä ja tarkotukseton ole, vaan että päämaali, suurempi, kauniimpi kuin saatamme kuvitellakaan on meitä varten valmistettu?

Ja nyt lopuksi huomatkaa! Juuri sitä samaa teosofia tällä vuosisadalla huutaa maailmalle. Sekin on tullut »totuutta julistamaan». Sokeat, itsekkäät, vähäuskoiset me olemme, jos nauramme teosofialle, sentähden, että se sanoo: minä olen totuus . . . Emmehän me vielä kykene sitä täysin arvostelemaan. Sitä varten meillä pitäisi oleman totuuden *tieto* . . . No niin! Jos Kristus, jos Buddha, jos teosofia sanoisi: usko tai joudut kadotukseen — silloin voisin ihmisarvossani kohottaa päätäni ja vastata: järjellisenä olentona olen *vapaa* — mutta kun he täynnänsä lempeyttä ja rakkautta kuiskaavat minulle: etsi, että löytäisit! — voisinko silloin olla heihin luottamatta, voinko silloin olla heitä seuraamatta ja noudattamatta heidän neuvojaan?

Tässä siis nyt olen maininnut teille ne yleiset todistukset totuuden löytämisen mahdollisuudesta, jotka minun silmissäni ovat kumoamattomat. Ja täten olemme joutuneet sille portille, jonka takana sisäisen etsiskelyn kapea tie johtaa totuuden taivaalliseen valtakuntaan.

E. Te puhutte sangen vakuuttavasti ja kauniisti, herra X., mutta en sittenkään käsitä kaikkea. Te sanoitte äsken, että moni totuuden etsijä on maailmalle kertonut, mitä hän on löytänyt. Mainitsitte Platoonin, Giordano Brunon, Jakob Böhmen, Svedenborgin y. m. Sitten sanoitte, että moni mies on tullut maailmaan suorastaan vain totuutta julistamaan, kuten esim. Jeesus, Buddha, Zoroaster, Konfutse y. m. . . . Nyt minusta tuntuu logiikan kannalta, että *jos* nuo miehet ovat totuuden antaneet maailmalle, maailman pitäisi totuus tietämän . . . Ja kumminkin . . .

A. Maltappas, veli hyvä! Kovinpa kumma käsitys sinulla onkin totuudesta. Kuvitteletko, että totuus on kuin tämä tuoli, joka, kun se asetetaan keskelle lattiaa, jääpi siihen paikkaan kaikkein katsottavaksi? Luuletko sinä, että totuus on käsin koskettava kappale, jonka toinen pienellä liikkeellä ojentaa toiselle? Etkö muista, että totuutta on verrattu valoon? Voitko sinä nähdä päivän koittavan, jos sulkeudut pimeään huoneeseen ja loiot sängyssäsi? Varmaankaan et, vaikka ystäväsi kuin huutaisivat: »Ylös, joudu! Aurinko nousee kultaloisteessaan.» Samaten et totuutta löydä, ellet itse käy sitä etsimässä. Toiset voivat sinua kehottaa, auttaa, opastaa, mutta itse tulee sinun käydä sitä polkua, joka totuuteen vie.

X. Juuri niin, herra A. Ohimennen kerran jo viittasimme tähän samaan kysymykseen. Muistatteko minun maininneeni, että on erotus totuuden näkemisen ja totuuden tietämisen välillä, intuitioiden eli uskon ja tiedon välillä? Nyt tahdon selittää, mitä sillä tarkotan. Kaksi miestä L. ja M. tietää kumpikin esim., että maapallo kiertää auringon ympäri 365 1/4 päivässä, että auringon halkaisija on 108,5 kertaa suurempi kuin maan ja että maan etäisyys auringosta on 149 miljoonaa kilometriä. L. on sen kirjoista lukenut tai koulussa oppinut, M. on omien tutkimustensa ja laskujensa nojalla sen todeksi havainnut. Kumpi heistä on astronomi, herra E.?

E. Epäilemättä jälkimäinen.

X. Samaten, jos kahdesta veljestä kumpikin tietää, että Jeesus on käsenyt: »Älkääät siis surulliset olko, sanoen: mitä me syömme eli mitä me juomme? eli millä me itseämme verhotamme? Sillä kaikkia näitä pakanat etsivät: sillä teidän taivaallinen Isänne kyllä tietää teidän kaikkia näitä tarvitsevan. Vaan etsikääät *ensin* Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttansa, niin kaikki nämät teille annetaan», — mutta toinen veli valmisteleikse loistavaa papintutkintoa varten, sillä aikaa kun toinen tutkii itseään ja oman sydämensä tilaa, niin kumpi heistä ansaitsee kristityn nimen? . . . Eiköhän se, joka Jeesuksen neuvoa seuraa? . . . Vielä: jos minä järjelläni käsitan, että jokainen paha ajatus, sana tai teko tuottaa pahoja seurauksia sekä itselleni että muille, mutta en minä, vaan ystäväni koettaa olla paha ajattelematta,

sanomatta tai tekemättä — kumpi meistä silloin viisas on? . . . Epäilemättä en minä, vaan ystäväni.

Erotus on silmiin pistävä. Toiselta puolen teoreettinen tieto eli *usko*, toiselta puolen käytännöllinen *tieto*. (Tässä en puhukkaan siitä, että saatamme uskoa semmoistakin, joka ei totta ole; uskolla tarkotan semmoisen asian näkemistä, joka itsessään tosi on.) Esimerkeistä huomasimme, että tosi tieto on sama kuin taito; vasta se, joka osaa laskea algebrata, hän todellakin tietää, mikä algebra on, sillä hän *taitee*. Mutta koska hänen taitonsa ilmenee? Ei muulloin kuin laskiessa. Taito on siis tekoa, *elämää*. Onhan se jokapäiväinen kokemus! Kun ihminen oppii vähänkin Jumalaa tuntemaan, niin että hän sydämessään kuulee totuuden äänen, silloin hänessä herää himmeä aavistus ihanteellisesta elämästä. Hapuilevat vielä ovat hänen askeleensa täydellisyyden tiellä, mutta katsokaamme, kuinka toinen luopuu pahasta tavasta, toinen muuttuu suvaitsevammaksi ja ystävällisemmäksi kanssaveljiään kohtaan j. n. e. — kaikki etsien elävää ilmausta sille uudelle valolle, joka koittaa heidän sielussaan! . . . Nouskaamme korkeammalle! Aina huomaamme kasvavan totuuden tiedon, kasvavan viisauden ohessa valoisamman, kauniimman, täydellisemmän elämän. Meidän tulee vain arvostella ylhäältäpäin, katsoa pieniä suurten silmillä, ei suuria pienten; jotka vähemmin tietävät, vähemmin sietävät, viisauden kanssa kasvaa suvaitsevaisuus. Filosofi ja panteisti Giordano Bruno poltettiin roviolla, hän oli liian suuri aikalaisilleen, jotka katsoivat häntä silloisen kirkon ahtaalla silmillä; mutta jos arvostelemme häntä, joka antoi tuomareilleen anteeksi, esim. meidän korkeimman sivistyksen kannalta, niin — lähempänä Jumalaa hän oli kuin hänen murhaajansa, kauniimpi hänen elämänsä oli kuin niiden, syvempi hänen totuuden tietonsa . . .

Nouskaamme vihdoinkin totuuden Mestarien luo, katsokaamme ihmisiä semmoisia kuin Jeesusta ja Buddhaa! Heidän kasvoistaan loistaa miltei yliluonnollinen kauneus, niin kaukana me vielä olemme heistä. Mutta vaikkemme heitä käsittäisikään, sen käsitämme, että heidän elämänsä oli ihanteellinen, jumalallinen: aamusta iltaan rakkautta, totuutta, itsensä kieltämistä; ja vainoista ja pilkasta huolimatta he kuolemaansa saakka pysyivät totuudelleen uskollisina. Toisin sanoin: me saatamme aina — tavalla tai toisella — todistaa sen minkä tiedämme; eikä se tieto meissä ole, ellemmme sitä tee. Kun ihminen jotakin tietää, niin hän voi sen todistaa elämässään; hänen täytyy se tehdä. Muuten se tieto ei ole miksikään hyödyksi eikä mistään kotoisin . . . Totuus on valo, olemme sanoneet. Mutta kun lamppu sytytetään, niin lamppu loistaa. Kun ihmisessä on totuuden valo, niin ihminen loistaa . . . »Te olette maailman valkeus.»

Huomatkaa nyt! Juuri sentähden että totuus ihmisen suhteen on tieto, taito — *elämä*, juuri sentähden emme saata sitä toisillemme antaa. Me voimme kertoa veljillemme, mitä me näemme totuuden valossa, me voimme heille näyttää, mitä me taidamme totuuden tiedossa, mitä me uskallamme, mitä me teemme. Mutta ei kukaan meistä voi antaa Itse Totuutta toiselle, sillä totuus on Elämä. Me saatamme kuvata toisillemme, mimmoinen se elämä on ja miten se on saavutettavissa. Me saatamme pyytää ja rukoilla ja innostuttaa toisia tekemään niinkuin me, ja me saatamme mennä kuolemaan totuuden puolesta, mutta me emme saata totuutta lahjottaa toisille — jolleivät itse tahdo sitä vastaanottaa. Niin suuri on ihminen, ja niin pieni . . .

Jo käsitätte, herra E., mitä se merkitsee, kun sanomme, että suuret miehet semmoiset kuin Buddha, Jeesus, Zoroaster, Krishna, Plaaton, Giordano Bruno, Kepler y. m. ovat totuutta julistaneet?

E. Käsitän. He ovat antaneet meille ikäänkuin kuvan siitä, minkä ovat nähneet maailman ja ihmisen suhteen sen totuuden valossa, joka heissä oli. Käsitän ja kiitän teitä. Kyllä minun tästä lähtien täytyy tarkemmin tutkia, mitä nuo suuret ihmiskunnan opettajat ovat ihmisille neuvoneet. Ehkä minäkin sitten saan voimaa kulkea heidän jäljissään. Sillä alan jo käsittää elämää. On niinkuin aamu minulle valkenisi pitkän yön perästä. Siitä teille kiitos, herra X., ja sinulle, veli A. Nyt minäkin rupean ajattelemaan.